

Spis treści

Od Redakcji (Zuzanna Jaśkowska-Józefiak)	7
--	---

ARTYKUŁY

Adam Konrad Bigosiński, <i>Z dziejów wielkopolskiego organmistrzostwa – życie i działalność Józefa Gryszkiewicza (1840–1901)</i>	11
Agata Łysakowska-Trzoss, <i>Nędzniczki poznańskie. Kobiety jako beneficjentki Towarzystwa Dobroczynności Dam Polskich w mieście Poznaniu w latach 1845–1853</i>	45
Marcin Jurek, <i>W Poznaniu pod psem. Pierwsza wizyta Józefa Piłsudskiego w Poznaniu w listopadzie 1901 r.</i>	61
Tadeusz Boniecki, <i>Budowa i przemiany architektoniczne Teatru Wielkiego w Poznaniu (1910–2023)</i>	83
Irena Mamczak-Gadkowska, <i>Działalność naukowa i dydaktyczna doc. dr Ireny Radtke na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu</i>	101

STUDIA I MATERIAŁY

Aleksandra Starczewska-Wojnar, <i>Baza danych pieczęci gminnych na Śląsku w latach 1722–1945</i>	117
Dariusz Łukasiewicz, <i>Adam Skalkowski i jego uczniowie w archiwach ziemiańskich (1877–1945)</i>	137
Szymon Bauman, Janusz Esmann, <i>Tadeusza Esmanna wspomnienia poznańskie. „Śródka. Moje dzieciństwo i młodość”, cz. 1: Dom, podwórko i rodzice</i>	167
Kamil Weber, <i>Polscy żołnierze w sowieckich obozach pracy na Dalekiej Północy ZSRS na podstawie relacji ppor. Tadeusza Michalaka</i>	209
Adam Stanisław Kędzior, <i>Ślady Wielkopolan w Muzeum Polskim i Bibliotece w Rapperswilu</i>	225
Marta Włodarczyk-Rybacka, <i>Postępowanie z aktami historycznymi w Związku Harcerstwa Polskiego na przykładzie zbioru Komisji Historycznej Hufca ZHP Poznań-Wilda im. Jana Kasprowicza</i>	253

RECENZJE I OMÓWIENIA

<i>The People’s Guide to Archives in South Africa</i> , University of the Witwatersrand, Johannesburg 2019, www.wits.ac.za, ss. 41 (Anna Jankowska)	265
---	-----

Robert Czarnowski, <i>Stan wojenny w Polsce w świetle źródeł epistolarnych Józefa kard. Glempa, Prymasa Polski. Wybór listów z dokumentacji archiwalnej Polskiej Misji Katolickiej we Francji (1981–1983)</i> , Pallotinum, Poznań 2021, ss. 495 (Magdalena Heruday-Kielczewska)	268
Michał Solomieniuk, „Zielony Trójkąt” – antykomunistyczny związek zbrojny w Wielkopolsce 1945. Żołnierze i współpracownicy z powiatu gnieźnieńskiego, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2022, ss. 393 (Marek Szczepaniak)	272
Jarosław Klaczkow, <i>Z indeksem przez świat. Studenckie lata Andrzeja Wantuły (1925–1931)</i> , Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, Toruń 2023, ss. 204, ilustr. 55 (Szymon Bauman)	277
Adam Kozak, <i>Księga sądowa gnieźnieńskich wikariuszy generalnych Sędka z Czechla i Jana z Brzóstkowa (1449–1453, 1455). Studium źródłoznawcze i edycja krytyczna</i> , Wydawnictwo PTPN, Poznań 2023, ss. LXXXV + 522 (Marcelina Kilińska)	280

KRONIKA NAUKOWA

<i>Spuścizny w zbiorach archiwalnych, bibliotecznych i muzealnych bazą źródłową w badaniach biograficznych</i> , Kalisz, 22–23 września 2022 r. (Piotr Pietryga)	285
Roman Pollak (1886–1972) – <i>Nowe spojrzenia. Sesja naukowa w 50. rocznicę śmierci</i> , Poznań, 25–26 października 2022 r. (Agata Knopik)	292
<i>Archiwa i biblioteki naukowe – wspólne przestrzenie działań</i> , konferencja naukowa zorganizowana z okazji Jubileuszu 50-lecia Zakładu Archiwistyki Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Poznań, 24–25 listopada 2022 r. (Piotr Józefiak)	298
<i>Powstanie styczniowe w powiatach sieradzkim i wieluńskim – świadectwa walk i działań</i> , Zduńska Wola, 11 lutego 2023 r. (Damian Kasprzyk)	304
<i>III Kongres 108 błogosławionych męczenników II wojny światowej</i> , Krotoszyn–Kalisz, 27–28 kwietnia 2023 r. (Michał Widera)	315
<i>I Seminarium Archiwistów Rodzinnych</i> , Warszawa, 18 maja 2023 r. (Grzegorz Szymajda)	318
<i>Central European Jewish Communities in the Toleration and Emancipation Period 1781–1938</i> , Ołomuniec, 24–25 maja 2023 r. (Paweł Fiktus)	322
<i>VI Gala wręczenia Nagród dla archiwistów województwa wielkopolskiego</i> , Poznań 13 czerwca 2023 r. (Rafał Kościański)	326
<i>Dzień Archiwisty w Poznaniu</i> , 29 września 2023 r. (Beata Karwalska)	338

Contents

From the Editors (<i>Zuzanna Jaśkowska-Józeffiak</i>)	7
---	---

ARTICLES

Adam Konrad Bigosiński, <i>The history of organ building in Greater Poland: the life and work of Józef Gryszkiewicz (1840–1901)</i>	11
Agata Łysakowska-Trzoss, <i>Female poverty in Poznań. Women as beneficiaries of the Charitable Association of the Polish Ladies in Poznań in the years 1845–1853</i>	45
Marcin Jurek, <i>Nothing but dread in Poznań: The first visit of Józef Piłsudski to Poznań in November 1901</i>	61
Tadeusz Boniecki, <i>Construction and architectural transformations of Grand Theater in Poznań in the years 1910–2023</i>	83
Irena Mamczak-Gadkowska, <i>Scientific and teaching activity of dr. Irena Radtke, assistant professor at Adam Mickiewicz University in Poznań</i>	101

STUDIES AND MATERIALS

Aleksandra Starczewska-Wojnar, <i>Database of communal seals and stamps in Silesia in the years 1722–1945</i>	117
Dariusz Łukasiewicz, <i>Adam Skalkowski and his students researching gentry archives (1877–1945)</i>	137
Szymon Bauman, Janusz Esmann, <i>Poznań memories of Tadeusz Esmann: „Śródka. Moje dzieciństwo i młodość”, cz. 1: Dom, podwórko i rodzice [Śródka. My Childhood and Youth. Part 1: Home, Backyard, Parents]</i>	167
Kamil Weber, <i>Polish soldiers in Soviet work camps in the Far North of the USSR – based on the account of second lieutenant Tadeusz Michalak</i>	209
Adam Stanisław Kędziór, <i>Traces of residents of Greater Poland in The Polish Museum and Library in Rapperswil</i>	225
Marta Włodarczyk-Rybacka, <i>Processing historical files in the Polish Scouting and Guiding Association, as exemplified by the collection of the Historical Commission of the Jan Kasprówicz Poznań-Wilda District of the Polish Scouting and Guiding Association</i>	253

REVIEWS AND DISCUSSIONS

<i>The People’s Guide to Archives in South Africa</i> , University of the Witwatersrand, Johannesburg 2019, www.wits.ac.za , pp. 41 (Anna Jankowska)	265
--	-----

Robert Czarnowski, <i>Stan wojenny w Polsce w świetle źródeł epistolarnych Józefa kard. Glempa, Prymasa Polski. Wybór listów z dokumentacji archiwalnej Polskiej Misji Katolickiej we Francji (1981–1983)</i> , Pallotinum, Poznań 2021, pp. 495 (Magdalena Heruday-Kielczewska)	268
Michał Solomieniuk, „Zielony Trójkąt” – antykomunistyczny związek zbrojny w Wielkopolsce 1945. <i>Żołnierze i współpracownicy z powiatu gnieźnieńskiego</i> , Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2022, pp. 393 (Marek Szczepaniak)	272
Jarosław Klaczkow, <i>Z indeksem przez świat. Studenckie lata Andrzeja Wantuły (1925–1931)</i> , Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, Toruń 2023, pp. 204, ill. 55 (Szymon Bauman).	277
Adam Kozak, <i>Księga sądowa gnieźnieńskich wikariuszy generalnych Sędka z Czechla i Jana z Brzóstkowa (1449–1453, 1455). Studium źródłoznawcze i edycja krytyczna</i> , Wydawnictwo PTPN, Poznań 2023, pp. LXXXV + 522 (Marcelina Kilińska)	280

SCIENTIFIC CHRONICLE

<i>Legacies in the archival, library, and museum collections as a source material for biographical research</i> , Kalisz, September 22–23, 2022 (Piotr Pietryga)	285
<i>Roman Pollak (1886–1972) – New perspectives. Scientific session on the 50th anniversary of his death</i> , Poznań, October 25–26, 2022 (Agata Knopik).	292
<i>Archives and scientific libraries – common ground for action</i> , scientific conference organized to celebrate the 50 years of the Division of Archival Studies at Adam Mickiewicz University in Poznań, Poznań, November 24–25, 2022 (Piotr Józefiak)	298
<i>The January Uprising in the Sieradz and Wieluń counties – the accounts of fights and operations</i> , Zduńska Wola, February 11, 2023 (Damian Kasprzyk)	304
<i>3rd Congress of the 108 blessed martyrs from the Second World War</i> , Krotoszyn–Kalisz, April 27–28, 2023 (Michał Widera)	315
<i>1st Seminar of Family Archivists</i> , Warsaw, May 18, 2023 (Grzegorz Szymajda)	318
<i>Central European Jewish Communities in the Toleration and Emancipation Period 1781–1938</i> , Olomouc, May 24–25, 2023 (Paweł Fiktus)	322
<i>6th Award Gala for Archivists from Greater Poland</i> , Poznań, June 13, 2023 (Rafał Kościański)	326
<i>The Archivist Day</i> , September 29, 2023 (Beata Karwalska)	338